



Lovforslag nr. L 93

Folketinget 2010-11

Fremsat den 8. december 2010 af justitsministeren (Lars Barfoed)

## Forslag

til

### Lov om ændring af lov om fuldbyrdelse af straf m.v.

(Anvendelse af peberspray som magtmiddel, undersøgelse af den indsatte person og opholdsrum og udvidelse af behandlingsgarantien for indsatte i fængsler og arresthuse)

#### § 1

I lov om fuldbyrdelse af straf mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 1162 af 5. oktober 2010, foretages følgende ændringer:

1. I § 45 a, stk. 1, udgår »forventes løsladt inden for 3 måneder eller«.

2. I § 60, stk. 1, og § 62, stk. 1, ændres »Institutionen« til: »Direktoratet for Kriminalforsorgen og institutionen«.

3. I § 62, stk. 2, indsættes efter »stav«: », peberspray«.

4. § 62, stk. 6, ophæves.

#### § 2

Loven træder i kraft den 1. juni 2011.

#### § 3

*Stk. 1.* Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.  
*Stk. 2.* Loven kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de færøske forhold tilsiger.

# Bemærkninger til lovforslaget

## Almindelige bemærkninger

1. **Indledning**
2. **Anvendelse af peberspray som magtmiddel**
  - 2.1. Gældende ret
    - 2.1.1. Magtanvendelse efter straffuldbyrdslovens § 62
    - 2.1.2. Peberspray
    - 2.1.3. Forsøgsordningen
    - 2.1.4. Evaluering af forsøgsordningen
  - 2.2. Lovforslagets udformning
3. **Initiativer som følge af handlingsplanen mod narkotikamisbrug**
  - 3.1. Behandlingsgaranti for indsatte i fængsler og arresthuse
  - 3.2. Undersøgelse af den indsatte person og opholdsrum
  - 3.3. Undersøgelse af besøgende og indsatte ved anvendelse af narkotikahunde
4. **De økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige**
5. **De økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet**
6. **De administrative konsekvenser for borgere**
7. **De miljømæssige konsekvenser**
8. **Forholdet til EU-retten**
9. **Hørte myndigheder mv.**
10. **Sammenfattende skema**

### 1. Indledning

Det foreslås med lovforslaget, at straffuldbyrdslovens § 62, stk. 2, ændres således, at der ud over greb, skjold, stav og tåregas tillige kan anvendes peberspray ved magtanvendelse over for indsatte i Kriminalforsorgens institutioner. Betingelserne for magtanvendelse vil ikke blive berørt af lovforslaget.

Baggrunden for forslaget er de gode erfaringer med anvendelse af peberspray som magtanvendelsesmiddel, som er fremkommet i forbindelse med en forsøgsordning med magtanvendelse ved brug af peberspray i visse af Kriminalforsorgens institutioner. Anvendelse af peberspray har således haft den ønskede effekt og virkning, nemlig primært at virke præventivt og i øvrigt at have pacificeret indsatte, så yderligere magtanvendelse ikke har været nødvendig.

Som led i regeringens handlingsplan mod narkotikamisbrug, som blev offentliggjort i oktober 2010, vil regeringen udvide behandlingsgarantien for stofmisbrugere, der er indsat i Kriminalforsorgens institutioner til også at omfatte personer, der afsoner en kort fængselsstraf og varetægtsarrestanter. Herudover følger det af handlingsplanen, at regeringen vil fremsætte et lovforslag, der indeholder udtrykkelig hjemmel til, at ikke kun Kriminalforsorgens institutioner, men også Direktoratet for Kriminalforsorgen kan foretage undersøgelser af,

hvilke effekter indsatte har i deres besiddelse i deres opholdsrum eller på deres person.

Det foreslås på den baggrund, at straffuldbyrdslovens § 45 a ændres således, at personer, som afsoner en fængselsstraf, der er kortere end 3 måneder, eller som forventes løsladt inden for 3 måneder, vil blive omfattet af behandlingsgarantien for stofmisbrugere i Kriminalforsorgens institutioner. Endvidere vil varetægtsarrestanter få ret til behandling for stofmisbrug i samme omfang, som følger af straffuldbyrdslovens § 45 a.

Formålet med de foreslåede ændringer vedrørende behandlingsgarantien er at sikre, at alle indsatte i danske fængsler og arresthuse kan få behandling for deres stofmisbrug, bl.a. fordi behandling af kriminelle stofmisbrugere er med til at forebygge og forhindre, at indsatte begår ny kriminalitet.

Det foreslås som følge af handlingsplanen mod narkotikamisbrug endvidere, at straffuldbyrdslovens § 60, stk. 1, og § 62, stk. 1, ændres således, at også medarbejdere fra Direktoratet for Kriminalforsorgen – og ikke kun medarbejdere fra den enkelte kriminalforsorgsinstitution – kan foretage undersøgelser af indsatte person og opholdsrum og i den forbindelse om nødvendigt anvende magt over for en indsat.

Baggrunden for de sidstnævnte forslag er særligt, at det i tilfælde, hvor hele afdelinger eller grupper af indsatte skal undersøges, kan være vanskeligt at sikre, at de

indsatte ikke er opmærksomme på, at noget er anderledes og under planlægning, hvis undersøgelsen gennemføres af institutionens egne medarbejdere.

Som et yderligere led i regeringens handlingsplan mod narkotikamisbrug vil der – inden for rammerne af de gældende regler om undersøgelse af indsatte og besøgende – blive fastsat administrative regler om anvendelse af narkotikahunde til at undersøge indsatte og besøgende for ulovlige stoffer.

## 2. Anvendelse af peberspray som magtmiddel

### 2.1. Gældende ret

#### 2.1.1. Magtanvendelse efter straffuldbyrdslovens § 62

Efter straffuldbyrdslovens § 62, stk. 1, kan en institution under Kriminalforsorgen anvende magt over for en indsat, hvis det er nødvendigt for at afværge truende vold, overvinde voldsom modstand eller for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse. Institutionen kan desuden anvende magt for at hindre undvigelse eller standse undvegne. Endelig kan institutionen anvende magt for at gennemtvinge en påbudt foranstaltning, når øjeblikkelig gennemførelse af denne er nødvendig, og den indsatte afviser eller undlader at følge personalets anvisninger herom.

Magtanvendelse kan ske ved greb, skjold, stav og tåregas, jf. straffuldbyrdslovens § 62, stk. 2. Bestemmelsen antages at indeholde en udtømmende opregning af, hvilke magtmidler der kan anvendes over for indsatte i institutioner under Kriminalforsorgen.

Straffuldbyrdslovens § 62, stk. 3, indeholder et almindeligt proportionalitetsprincip, hvorefter magtanvendelse ikke må gennemføres, såfremt det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag, som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb.

Magtanvendelse skal endvidere foretages så skånsomt, som omstændighederne tillader, jf. straffuldbyrdslovens § 62, stk. 4, og der skal gennemføres lægetilsyn efter magtanvendelse, hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, hos den indsatte i forbindelse med anvendelsen af magt, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp.

Efter straffuldbyrdslovens § 62, stk. 5, fastsætter justitsministeren regler om anvendelse af magt over for indsatte. Reglerne herom findes i bekendtgørelse nr. 382 af 17. maj 2001 om anvendelse af magt over for indsatte i fængsler og arresthuse (magtanvendelsesbekendtgørelsen).

#### 2.1.2. Peberspray

Peberspray er en væske, der består af et peberekstrakt, og som ved hjælp af en drivgas sprøjtes mod den, som den koncentrerede stråle rettes imod. Det aktive stof i peberspray er capsaicin (oleoresin capsicum).

Pebersprayen udsender en tynd, komprimeret stråle, som virker i en afstand af op til 6-7 meter. Pebersprayen skal ramme den pågældende i ansigtet/panden for at virke optimalt og forårsager akut øjenkrampe med deraf følgende midlertidig blindhed, som varer i ca. 30-45 minutter, og peberspray er derfor effektivt som middel til pacificering. Virkningen indtræffer øjeblikkeligt, selv hvis den pågældende har lukket øjnene under påvirkningen, fordi pebersprayen vil virke, når vedkommende blinker med øjnene. Foruden akut øjenkrampe giver peberspray svien i huden, irritation af slimhinderne og hoste, og desuden vil den pågældende, der rammes, blive desorienteret og føle ubehag.

Ved anvendelse af peberspray kan der ydes hjælp til den ramte ved at skylle ansigtet og øjnene med vand, gerne i et stykke tid, da det lindrer smerterne og skyller peberpartiklerne væk. Desuden kan den pågældende beroliges med, at virkningen forsvinder helt efter ca. 2 timer, men hvis ansigtet og øjnene skylles, forsvinder smerterne efter ca. 45 minutter.

#### 2.1.3. Forsøgsordningen

Ved lov nr. 348 af 6. maj 2009 blev der i straffuldbyrdslovens § 62, stk. 6, indsat en bestemmelse om, at justitsministeren kan iværksætte en forsøgsordning med magtanvendelse ved brug af peberspray i visse af Kriminalforsorgens institutioner. Baggrunden for indsættelse af hjemlen til en forsøgsordning er nærmere beskrevet i forarbejderne til bestemmelsen, jf. Folketingstidende 2008-2009, Tillæg A, side 3174 ff. Det fremgår af forarbejderne bl.a., at forsøgsordningen blev iværksat på baggrund af gode erfaringer med anvendelse af peberspray som magtmiddel i politiet og i den svenske kriminalforsorg. Erfaringerne fra både politiet og den svenske kriminalforsorg viste således bl.a., at brug af peberspray kunne medvirke til at begrænse anvendelsen af andre mere indgribende magtmidler, og at truslen om at anvende peberspray i flere tilfælde havde haft en væsentlig præventiv effekt.

Ved bekendtgørelse nr. 939 af 30. september 2009 blev en forsøgsordning om anvendelse af peberspray over for indsatte i visse fængsler og arresthuse iværksat for perioden fra den 5. oktober 2009 til den 30. september 2010. Forsøgsordningen er ved bekendtgørelse nr. 1133 af 29. september 2010 forlænget til og med den 31. maj 2011.

Det fremgår af bekendtgørelserne, at forsøgsordningen er iværksat for Statsfængslet Østjylland, Statsfængslet i Nyborg, Anstalten ved Herstedvester, Københavns Fængsler og for arresthusene i Odense, Køge og Randers. Endvidere er der i bekendtgørelserne fastsat nærmere regler om anvendelsen af peberspray som magtmiddel. Det fremgår således bl.a. af bekendtgørelserne, at peberspray kun må bæres, hvis der konkret foreligger en særlig risikosituation, hvor anvendelse af peberspray kan blive nødvendig. Endvidere fremgår det, at det så vidt muligt, før peberspray anvendes, skal tilkendegives over for den indsatte, at peberspray vil blive anvendt, hvis personalets påbud ikke efterkommes, ligesom det så vidt muligt skal sikres, at den indsatte har mulighed for at efterkomme påbuddet. Desuden skal institutionen efter anvendelse af peberspray i fornødent omfang tilbyde den indsatte afhjælpning af gener forårsaget af anvendelsen af peberspray. Det fremgår derudover af bekendtgørelserne, at der snarest muligt skal gennemføres lægetilsyn af den indsatte efter anvendelsen af peberspray.

#### *2.1.4. Evaluering af forsøgsordningen*

Direktoratet for Kriminalforsorgen har i september 2010 udarbejdet en rapport om evaluering af forsøgsordningen om anvendelse af peberspray over for indsatte i visse fængsler og arresthuse. Rapporten er baseret på indhentede oplysninger for perioden fra den 1. oktober 2009 til og med den 15. september 2010 fra de institutioner, der har været omfattet af forsøgsordningen.

Af rapporten fremgår det bl.a., at der i perioden fra den 1. oktober 2009 til den 15. september 2010 har været 24 tilfælde af anvendelse af peberspray over for indsatte. I langt de fleste af disse tilfælde har peberspray haft den ønskede effekt, nemlig at hindre yderligere magtanvendelse. Kun i enkelte tilfælde har det været nødvendigt at anvende yderligere magt, typisk fordi den indsatte ikke er blevet eksponeret korrekt med peberspray (dvs. den indsatte ikke er blevet ramt i ansigtet). Derudover har der været 22 tilfælde, hvor indsatte er blevet advaret om anvendelse af peberspray. Virkningen har i disse tilfælde været meget tilfredsstillende, idet de indsatte i stort set alle tilfælde har efterkommet personalets anvisninger, og det derfor ikke har været nødvendigt at anvende magt.

Det fremgår af rapporten, at det i de indberetninger, der er tilgået Direktoratet for Kriminalforsorgen, er oplyst, at personalet i næsten alle tilfælde, hvor peberspray har været anvendt, eller hvor indsatte er blevet advaret om anvendelse af peberspray, ville have været nødsaget til at anvende fysisk magt, hvis de ikke havde haft peberspray. Det er derfor opfattelsen, at peberspray har den ønskede præventive effekt.

Der har ifølge rapporten kun været et enkelt tilfælde, hvor personalet ikke har anvendt peberspray efter de udstukne retningslinjer. I dette tilfælde vurderede personalet, at de var nødsaget til at anvende peberspray mod en voldsom indsat, der var anbragt i observationscelle, og som var pålagt håndjern. Direktoratet for Kriminalforsorgen meddelte i det konkrete tilfælde institutionens leder, at direktoratet var af den opfattelse, at mindre indgribende foranstaltninger havde været tilstrækkelige i den konkrete situation. Direktoratet udtalte på den baggrund kritik af håndteringen af episoden og anmodede lederen om at indskærpe reglerne om anvendelse af peberspray for personalet.

Herudover fremgår det af rapporten, at der kun har været en enkelt klage fra en indsat, der er blevet eksponeret med peberspray i Kriminalforsorgen. Denne klage førte ikke til kritik af personalet, idet det af den efterfølgende rapport fremgik, at anvendelsen af peberspray havde været påkrævet.

Det fremgår endvidere af rapporten, at alle de involverede institutioner er af den opfattelse, at pebersprayeren har skabt tryghed for personalet, ligesom der er bred enighed om, at anvendelsen af peberspray har haft en præventiv effekt.

De institutioner, hvor peberspray har været anvendt som led i forsøgsordningen, vil ifølge rapporten meget gerne beholde peberspray som magtmiddel. Flere institutioner er af den opfattelse, at peberspray er et mere skånsomt magtmiddel end almindelig magtanvendelse, hvor der anvendes greb og anden fysisk magt, som øger risikoen for, at indsatte og ansatte kommer til skade. Det nævnes i den forbindelse også, at der i forsøgsperioden ikke har været tilfælde, hvor indsatte eller ansatte er kommet til skade som følge af anvendelse af peberspray.

Som led i evalueringen har samtlige institutioner, der har været omfattet af forsøgsordningen, endvidere tilkendegivet, at de ønsker mulighed for mere generelt at kunne udlevere peberspray til personalet, således at det bliver muligt for personale på særlige afdelinger at bære peberspray som personlig udrustning, og ikke kun hvis der konkret foreligger en særlig risikosituation. Institutionerne har desuden tilkendegivet, at det burde være tilstrækkeligt, at indsatte, der har været eksponeret med peberspray, tilses af en sygeplejerske i stedet for en læge. Det er i den forbindelse oplyst, at afhjælpning af gener hos de indsatte er forløbet meget tilfredsstillende, og at der ikke har været indsatte, som har lidt overlast eller har klaget over efterfølgende smerter eller ubehag. Endvidere fremgår det, at flere indsatte ikke har ønsket at tale med lægen efterfølgende.

Sammenfattende konkluderes det i evalueringsrapporten, at Direktoratet for Kriminalforsorgen er af den opfattelse, at forsøgsperioden med peberspray til fulde har opfyldt de på forhånd stillede forventninger til ordningen.

Direktoratet finder således, at peberspray har haft den ønskede effekt og virkning, nemlig primært at virke præventivt og i øvrigt at have pacificeret indsatte, således at yderligere magtanvendelse ikke har været nødvendig. Der henvises bl.a. til, at personalet på de institutioner, der har været omfattet af forsøgsordningen, har oplyst, at de med ordningen har følt sig mere trygge, og at det vurderes, at pebersprayen kan være medvirkende til at undgå, at tilspidsede situationer optræder yderligere.

Direktoratet for Kriminalforsorgen konkluderer endvidere, at det bør overvejes, hvorvidt der fortsat skal kræves lægetilsyn efter eksponering med peberspray. De hidtidige erfaringer taler ifølge direktoratet for, at lægetilsyn ikke bør være obligatorisk, men at der ved anvendelse af peberspray skal gennemføres lægetilsyn i overensstemmelse med de almindelige regler om lægetilsyn i forbindelse med magtanvendelse, jf. straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 4.

Direktoratet for Kriminalforsorgen konkluderer sammenfattende i rapporten, at peberspray bør indføres som et permanent magtmiddel i alle fængsler og arresthuse i Kriminalforsorgen.

## 2.2. Lovforslagets udformning

I lyset af de gode erfaringer med anvendelse af peberspray som magtmiddel i forsøgsperioden finder Justitsministeriet, at straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 2, bør ændres, således at der i Kriminalforsorgens institutioner kan anvendes peberspray som magtmiddel på samme måde, som der efter den gældende bestemmelse i § 62, stk. 2, kan ske magtanvendelse ved greb, skjold, stav og tåregas.

Som det fremgår af pkt. 2.1.4 ovenfor, konkluderes det i den rapport om evaluering af forsøgsordningen, som Direktoratet for Kriminalforsorgen har udarbejdet, at peberspray bør indføres som et permanent magtmiddel i alle fængsler og arresthuse i Kriminalforsorgen. Anvendelse af peberspray har således haft en præventiv effekt og har i øvrigt kunnet pacificere indsatte, således at yderligere magtanvendelse ikke har været nødvendig. Pebersprayen som magtmiddel skaber desuden tryghed for de ansatte i Kriminalforsorgens institutioner, og peberspray har vist sig at kunne være medvirkende til at undgå, at tilspidsede situationer optræder yderligere.

Straffuldbyrdelseslovens almindelige regler om magtanvendelse vil med forslaget finde anvendelse på brug af peberspray som magtmiddel. Brug af peberspray vil således skulle ske i overensstemmelse med bl.a. proportionalitetsprincippet og skånsomhedsprincippet, jf. straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 3 og 4.

Hvis lovforslaget vedtages, vil justitsministeren fastsætte nærmere regler om anvendelse af peberspray som magtmiddel, jf. straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 5. De nærmere regler om anvendelse af peberspray vil i vidt omfang svare til de regler, som har været fastsat i bekendtgørelse nr. 939 af 30. september 2009 og bekendtgørelse nr. 1133 af 29. september 2010 om en forsøgsordning om anvendelse af peberspray over for indsatte i visse fængsler og arresthuse.

På baggrund af de erfaringer med anvendelse af peberspray, som er beskrevet i evalueringsrapporten fra Direktoratet for Kriminalforsorgen, finder Justitsministeriet dog, at der med den foreslåede adgang til anvendelse af peberspray skal gennemføres lægetilsyn i overensstemmelse med de almindelige regler om lægetilsyn ved magtanvendelse, jf. straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 4. Det betyder, at lægetilsyn skal gennemføres, hvis der er mistanke om sygdom, herunder tilskadekomst, hos den indsatte i forbindelse med anvendelse af magt, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp.

Det vurderes således ikke at være nødvendigt, at der – som efter forsøgsordningen – i alle tilfælde skal gennemføres lægetilsyn af den indsatte efter anvendelse af peberspray. Det er ved vurderingen heraf navnlig tillagt vægt, at det af evalueringsrapporten fremgår, at afhjælpningen af gener hos de indsatte under forsøgsordningen er forløbet meget tilfredsstillende, at der ikke har været indsatte, som har lidt overlast eller har klaget over efterfølgende smerter eller ubehag, og at flere indsatte ikke har ønsket at tale med en læge.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 3.

## 3. Initiativer som følge af handlingsplanen mod narkotikamisbrug

### 3.1. Behandlingsgaranti for indsatte i fængsler og arresthuse

Ved lov nr. 1558 af 20. december 2006, som trådte i kraft den 1. januar 2007, blev der indført en behandlingsgaranti i straffuldbyrdelseslovens § 45 a for stofmisbrugere, som er indsat i Kriminalforsorgens fængsler og arresthuse.

Efter straffuldbyrdelseslovens § 45 a, stk. 1, har en indsat ret til vederlagsfri behandling mod stofmisbrug,

medmindre vedkommende forventes løsladt inden for 3 måneder eller ikke skønnes egnet og motiveret til behandling.

Det fremgår endvidere af straffuldbyrdelseslovens § 45 a, stk. 2, at behandling mod stofmisbrug så vidt muligt skal iværksættes senest 14 dage efter, at den indsatte har fremsat begæring herom over for Kriminalforsorgen.

Som et led i regeringens handlingsplan mod narkotikamisbrug, som blev offentliggjort i oktober 2010, vil regeringen udvide behandlingsgarantien til også at omfatte personer, der afsoner en kort fængselsstraf, og varetægtsarrestanter.

Det fremgår således af handlingsplanen, at det er påvist, at der er sammenfald mellem stofmisbrug og kriminalitet, og at det desværre er et faktum, at en stor andel af indsatte i de danske fængsler og arresthuse har et stofmisbrug. Regeringen har iværksat en række tiltag i forhold til behandling af kriminelle stofmisbrugere, og der arbejdes løbende på at udbygge og forbedre behandlingstilbuddene.

Om behandlingsgarantien i straffuldbyrdelseslovens § 45 a anføres det i handlingsplanen, at ordningen sikrer, at stofmisbrugere, der er motiveret for at komme ud af misbruget, hurtigt kommer ind i et behandlingsforløb.

Det fremgår endvidere af handlingsplanen, at erfaringerne med behandlingsgarantien er positive, og at gruppen, der er omfattet af ordningen, nu bør udvides til også at omfatte personer, der afsoner en kort fængselsstraf, og varetægtsarrestanter.

På den baggrund foreslås det, at straffuldbyrdelseslovens § 45 a, stk. 1, ændres, således at også personer, som afsoner en fængselsstraf, der er kortere end 3 måneder, eller som forventes løsladt inden for 3 måneder, bliver omfattet af behandlingsgarantien.

Herudover vil varetægtsarrestanter i henhold til regeringens handlingsplan blive omfattet af behandlingsgarantien og dermed få ret til vederlagsfri behandling mod stofmisbrug, medmindre de pågældende ikke skønnes egnede eller motiverede til behandling. Retten til behandling for varetægtsarrestanter vil svare til indsattes ret til behandling efter straffuldbyrdelseslovens § 45 a.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 1.

Det er fortsat hensigten, at et behandlingsforløb, der påbegyndes under indsættelse i en af Kriminalforsorgens institutioner, om nødvendigt skal kunne fortsættes efter løsladelse, jf. herved den almindelige behandlingsgaranti for stofmisbrugere, som fremgår af § 101 i lov om social service, og som indebærer, at kommunalbe-

styrelsen skal sørge for tilbud om behandling af stofmisbrugere.

### 3.2. *Undersøgelse af den indsatte person og opholdsrum*

Ifølge straffuldbyrdelseslovens § 60, stk. 1, kan institutionen undersøge, hvilke effekter en indsat har i sin besiddelse i sit opholdsrum eller på sin person, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre, at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages. Undersøgelse kan bl.a. foretages, når den indsatte indsættes i institutionen, hvis den indsatte mistænkes for uretmæssig besiddelse af effekter, før og efter besøg eller før og efter fravær fra institutionen eller opholdsafdelingen.

Af forarbejderne til bestemmelsen i § 60, stk. 1, fremgår det bl.a., at der med angivelsen af muligheden for at undersøge, hvilke effekter en indsat har i sin besiddelse på sin person sigtes til indgreb, der har karakter af legemsbesigtigelse, dvs. de former for indgreb, hvor der ikke sker nogen indtrængen i det menneskelige legeme eller nogen egentlig beføling af legemet i undersøgelsesøjemed. Der tænkes bl.a. på besigtigelse, der ikke kræver egentlig afklædning, men f.eks. opknapping af en skjorte eller opsmøgning af et ærme for at se efter skjulte effekter, jf. Folketingstidende 1999-2000, Tillæg A, side 3707 f. og 3787.

Undersøgelser efter straffuldbyrdelseslovens § 60, stk. 1, skal foretages i overensstemmelse med de øvrige regler om sådanne undersøgelser i straffuldbyrdelsesloven, herunder proportionalitetsprincippet og skånsomhedsprincippet i straffuldbyrdelseslovens § 60, stk. 3 og 4.

Ved bekendtgørelse nr. 1625 af 13. december 2006 om undersøgelse af indsatte person og opholdsrum i Kriminalforsorgens institutioner (undersøgelsesbekendtgørelsen) er der med hjemmel i bl.a. straffuldbyrdelseslovens § 60, stk. 9, fastsat nærmere regler om sådanne undersøgelser. Herudover kan der henvises til vejledning om undersøgelse af indsatte person og opholdsrum i Kriminalforsorgens institutioner (undersøgelsesvejledningen).

Ifølge straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 1, kan institutionen i visse situationer, hvor det er nødvendigt, anvende magt over for en indsat. Der henvises om bestemmelsen i § 62 nærmere til pkt. 2.1.1 ovenfor.

Af regeringens handlingsplan mod narkotikamisbrug fremgår det, at regeringen vil fremsætte et lovforslag, der indeholder udtrykkelig hjemmel til, at ikke kun Kriminalforsorgens institutioner, men også Direktoratet for Kriminalforsorgen kan foretage undersøgelser efter

straffuldbyrdslovens § 60, stk. 1. Baggrunden herfor er ifølge handlingsplanen oplysninger fra Direktoratet for Kriminalforsorgen om, at det i tilfælde, hvor hele afdelinger eller grupper af indsatte skal undersøges, kan være vanskeligt at sikre, at de indsatte ikke er opmærksomme på, at noget er anderledes og under planlægning, hvis undersøgelsen gennemføres af institutionens egne medarbejdere. Det fremgår endvidere af handlingsplanen, at det er regeringens opfattelse, at det også i øvrigt kan øge undersøgelseernes effektivitet, hvis undersøgelsen gennemføres af særligt uddannet personale under ledelse af direktoratets sikkerhedsenhed.

Direktoratet for Kriminalforsorgen har oplyst, at direktoratet tidligere har gennemført undersøgelser af indsatte og lokaliteter i fængsler og arresthuse, men ophørte hermed for 3-4 år siden, da der opstod tvivl om, hvorvidt den fornødne hjemmel med sikkerhed kunne indfortolkes i straffuldbyrdslovens § 60, stk. 1.

Det foreslås på den anførte baggrund, at bestemmelsen ændres således, at det kommer til at fremgå udtrykkeligt, at også Direktoratet for Kriminalforsorgen kan foretage undersøgelse af indsatte person og opholdsrum.

Det forventes, at direktoratet særligt vil udnytte muligheden for at foretage undersøgelse efter straffuldbyrdslovens § 60, stk. 1, i tilfælde, hvor hele afdelinger eller grupper af indsatte skal undersøges, og hvor det derfor kan være vanskeligt at gennemføre undersøgelsen på en tilfredsstillende måde, hvis den skal foretages af institutionens egne medarbejdere.

Da anvendelse af magt kan være en nødvendig del af at gennemføre en undersøgelse efter straffuldbyrdslovens § 60, stk. 1, foreslås det endvidere, at Direktoratet for Kriminalforsorgen i forbindelse med gennemførelse af sådanne undersøgelser får mulighed for at anvende magt over for indsatte i overensstemmelse med straffuldbyrdslovens § 62.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 2.

### 3.3 Undersøgelse af besøgende og indsatte ved anvendelse af narkotikahunde

Af regeringens handlingsplan mod narkotikamisbrug fremgår det, at regeringen vil tage de nødvendige, herunder lovgivningsmæssige, skridt til at sikre, at der fremover vil kunne anvendes hunde, når besøgende eller indsatte i Kriminalforsorgens institutioner undersøges for ulovlige stoffer.

**3.3.1.** Som nævnt ovenfor under pkt. 3.2. kan institutionen efter straffuldbyrdslovens § 60, stk. 1, undersøge, hvilke effekter en *indsat* har i sin besiddelse i sit opholdsrum eller på sin person (legemsbesigtigelse), hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre,

at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages.

Efter § 60, stk. 2, kan institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, af ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn endvidere træffe bestemmelse om en nærmere undersøgelse af den indsatte person (legemsundersøgelse), hvis der er bestemte grunde til at antage, at den indsatte er i uretmæssig besiddelse af effekter.

Undersøgelsen ved anvendelse af narkotikahund forventes navnlig at foregå på den måde, at den indsatte sætter sig på en skammel, hvorefter hunden søger rundt om, under og op ad personen og markerer, hvis den får fært af narkotika.

Undersøgelse ved anvendelse af narkotikahund vil også kunne foregå ved, at den indsatte passerer en narkotikahund, eller at hunden passerer den indsatte eller eventuelt flere indsatte, og at hunden markerer, hvis den får fært af narkotika.

Kriminalforsorgens narkotikahunde vil blive trænet til, at hunden ved undersøgelser af personer markerer narkotikafært ved, at hunden sætter sig eller står stille foran den person, som færten kommer fra (»passiv markering«). Det vil således blive tilstræbt, at hunden så vidt muligt ikke rører ved den undersøgte person.

Kriminalforsorgens narkotikahunde vil således blive anvendt til at foretage undersøgelse af indsatte inden for rammerne af de gældende regler om undersøgelse af indsatte i straffuldbyrdslovens § 60, stk. 1, om legemsbesigtigelse.

I medfør af straffuldbyrdslovens § 60, stk. 9, vil der administrativt blive fastsat nærmere retningslinjer om undersøgelse af indsatte ved anvendelse af narkotikahunde.

Nægter en indsat at lade sig undersøge af en narkotikahund, vil en sådan undersøgelse ikke blive gennemført, dels af hensyn til narkotikahundene, dels på grund af principperne om proportionalitet og skånsomhed i § 60, stk. 3 og 4. I stedet vil undersøgelsen ske som hidtil i medfør af § 60, stk. 1, om legemsbesigtigelse og eventuelt efter § 60, stk. 2, om legemsundersøgelse, hvis betingelserne herfor er opfyldt.

**3.3.2.** Efter straffuldbyrdslovens § 52 kan institutionen bestemme, at de *besøgende* skal indhente forudgående tilladelse fra institutionen til at besøge den indsatte. Det kan gøres til et vilkår for en besøgstilladelse, at den besøgende lader sin yderbeklædning og medbragte effekter undersøge. Det fremgår af forarbejderne til bestemmelsen, at der med »yderbeklædning« forstås beklædning indtil undertøjet, jf. Folketingstidende 1999-2000, Tillæg A, side 3783.

Ifølge straffuldbyrdelseslovens § 53, stk. 1, fastsætter justitsministeren regler om gennemførelsen af de indsattes ret til besøg. Justitsministeren fastsætter endvidere regler om begrænsninger i denne ret ud fra ordens- eller sikkerhedsmæssige hensyn, herunder om adgang for institutionens leder eller den, der bemyndiges dertil, til at træffe bestemmelse om forbud mod besøg af bestemte personer og om gennemførelse af besøg under overværelse af personale i institutionen. I medfør af denne bestemmelse er der ved bekendtgørelse nr. 737 af 25. juni 2007 om adgangen til besøg m.v. til indsatte, der udstår fængselsstraf eller forvaring i Kriminalforsorgens institutioner (besøgsbekendtgørelsen), fastsat nærmere regler for gennemførelse af besøg.

Anvendelse af hunde til undersøgelse af besøgende vil ske inden for rammerne af straffuldbyrdelseslovens § 52, og undersøgelse af besøgende ved anvendelse af narkotikahund forventes at foregå på samme måde som ved undersøgelse af indsatte, jf. ovenfor.

Der vil i medfør af straffuldbyrdelseslovens § 53, stk. 1, administrativt blive fastsat regler om anvendelse af narkotikahunde til undersøgelse af besøgende.

Det vil i den forbindelse blive fastsat, at undersøgelse af en besøgende ved hjælp af narkotikahund alene vil ske med den besøgendes samtykke. Det vil endvidere blive fastsat, at det kan medføre afvisning, hvis den besøgende afviser at lade sig undersøge af en narkotikahund. Det vil bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde, hvorvidt en besøgendes nægtelse af at lade sig undersøge af en narkotikahund skal medføre afvisning. Det vil ved denne vurdering bl.a. skulle tillægges vægt, hvad baggrunden for den besøgendes afvisning er.

#### *4. De økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige*

Lovforslaget indebærer bl.a., at forsøgsordningen med anvendelse af peberspray som magtmiddel, som siden efteråret 2009 har kørt i syv af Kriminalforsorgens 49 institutioner, gøres permanent og udrulles til samtlige institutioner.

Endvidere indeholder lovforslaget en udvidelse af behandlingsgarantien for stofmisbrugere til også at omfatte dels personer, som afsoner en kort fængselsstraf (under tre måneder), dels varetægtsarrestanter.

Herudover indeholder lovforslaget en mulighed for, at medarbejdere fra Direktoratet for Kriminalforsorgen – i stedet for institutionens egne medarbejdere – foretager undersøgelser af indsattes person og opholdsrum.

De indeholdte initiativer vil indebære visse administrative konsekvenser for Kriminalforsorgen i forhold til tilrettelæggelsen af dels udrulningen af peberspraysord-

ningen dels udvidelsen af behandlingsgaranti samt administrationen af den nye adgang for direktoratet til at foretage undersøgelser af indsatte mv.

I forhold til udrulningen af peberspraysordningen er det på baggrund af den forsøgsordning, der har været etableret, Kriminalforsorgens vurdering, at udgifterne forbundet med uddannelse mv. af de ansatte samt indkøb af pebersprays og bæreranordninger vil medføre engangsudgifter på ca. 300.000 kr. De løbende udgifter forbundet med ordningen forventes at være begrænsede. Udgifterne vil blive afholdt inden for Kriminalforsorgens eksisterende ramme.

For så vidt angår udvidelsen af behandlingsgarantien for stofmisbrugere til personer med kortere fængselsstraffe og varetægtsarrestanter, er det vurderingen, at der vil være begrænsede økonomiske konsekvenser forbundet hermed. Udgifterne vil blive afholdt inden for Kriminalforsorgens eksisterende ramme. Det bemærkes i den forbindelse, at der med satspuljeaftalerne løbende siden 2004 har været afsat midler til misbrugsbehandlingen i fængslerne.

Vedrørende muligheden for at direktoratet foretager undersøgelser af de indsatte og opholdsrum mv., vil udgifterne – som vurderes at være begrænsede – blive afholdt inden for Kriminalforsorgens eksisterende ramme.

Lovforslaget skønnes ikke i øvrigt at have økonomiske eller administrative konsekvenser for det offentlige af betydning.

#### *5. De økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet*

Lovforslaget har ikke økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet af betydning.

#### *6. De administrative konsekvenser for borgerne*

Lovforslaget har ikke administrative konsekvenser for borgerne.

#### *7. De miljømæssige konsekvenser*

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

#### *8. Forholdet til EU-retten*

Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter.

#### *9. Hørte myndigheder mv.*

Et udkast til lovforslaget har været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer mv.:

Østre Landsret, Vestre Landsret, Sø- og Handelsretten, samtlige byretter, Domstolsstyrelsen, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen,



Rigsadvokaten, Foreningen af Offentlige Anklagere, Rigspolitiet, Politiforbundet i Danmark, Foreningen af Statsadvokater, Politidirektørforeningen, Foreningen af Fængselsinspektører og Vicefængselsinspektører, Kriminalforsorgsforeningen, Dansk Fængselsforbund, HK-Landsklubben for Kriminalforsorgen, Landsklubben af

socialrådgivere ansat i Kriminalforsorgen, Dansk Socialrådgiverforening, Advokatrådet, Danske Advokater, Landsforeningen af Forsvarsadvokater, Institut for Menneskerettigheder, Retsikkerhedsfonden, Dansk Retspolitisk Forening, Kriminalpolitisk Forening (KRIM), Det Kriminalpræventive Råd og Amnesty International.

#### 10. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/ mindreudgifter	Negative konsekvenser/ merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Udgifterne forbundet med udrulningen af pebersprayordningen på ca. 300.000 kr. afholdes inden for Kriminalforsorgens ramme. De øvrige dele af lovforslaget forventes alene at have begrænsede økonomiske konsekvenser.
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for erhvervslivet	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	

#### Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

##### Til § 1

##### Til nr. 1 (§ 45 a, stk. 1)

Efter straffuldbyrddelseslovens § 45 a, stk. 1, har en indsat ret til vederlagsfri behandling mod stofmisbrug, medmindre vedkommende forventes løsladt inden for 3 måneder eller ikke skønnes egnet og motiveret til behandling.

Det foreslås, at straffuldbyrddelseslovens § 45 a, stk. 1, ændres, således at også personer, som afsoner en fængselsstraf, der er kortere end 3 måneder, eller som forventes løsladt inden for 3 måneder, bliver omfattet af behandlingsgarantien efter bestemmelsen.

Endvidere vil varetægtsarrestanter blive omfattet af behandlingsgarantien og dermed få ret til vederlagsfri behandling for stofmisbrug. Behandlingsgarantien for varetægtsarrestanter vil svare til den behandlingsgaranti, der gælder for indsatte efter straffuldbyrddelseslovens § 45 a.

Baggrunden for forslaget er regeringens handlingsplan mod narkotikamisbrug, hvoraf det bl.a. fremgår, at er-

faringerne med behandlingsgarantien efter straffuldbyrddelseslovens § 45 a er positive, og at den gruppe, der er omfattet af ordningen, nu bør udvides til også at omfatte personer, der afsoner en kort fængselsstraf, og varetægtsarrestanter.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

##### Til nr. 2 (§ 60, stk. 1, og § 62, stk. 1)

Efter straffuldbyrddelseslovens § 60, stk. 1, kan institutionen undersøge, hvilke effekter en indsat har i sin besiddelse i sit opholdsrum eller på sin person, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre, at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages.

Det foreslås, at straffuldbyrddelseslovens § 60, stk. 1, ændres, således at Direktoratet for Kriminalforsorgen på samme måde som institutionen kan gennemføre undersøgelser af, hvilke effekter en indsat har i sin besiddelse i sit opholdsrum eller på sin person.

Det forventes, at Direktoratet for Kriminalforsorgen særligt vil udnytte muligheden for at foretage undersøgelser efter straffuldbyrddelseslovens § 60, stk. 1, i tilfæl-

de, hvor hele afdelinger eller grupper af indsatte skal undersøges, og hvor det derfor kan være vanskeligt at sikre, at de indsatte ikke er opmærksomme på, at noget er anderledes og under planlægning, hvis undersøgelsen gennemføres af institutionens egne medarbejdere.

Det foreslås endvidere, at straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 1, ændres således, at direktoratet i forbindelse med gennemførelse af undersøgelser efter § 60, stk. 1, får mulighed for om nødvendigt at anvende magt over for en indsat. Magtanvendelsen vil skulle foretages i overensstemmelse med de almindelige regler herom i straffuldbyrdelsesloven, herunder proportionalitetsprincippet og skånsomhedsprincippet i straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 3 og 4.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.2. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

*Til nr. 3 (§ 62, stk. 2)*

Efter straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 2, kan magtanvendelse over for en indsat ske ved greb, skjold, stav og tåregas.

Det foreslås, at straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 2, ændres, således at der ud over greb, skjold, stav og tåregas tillige kan anvendes peberspray ved magtanvendelse over for indsatte i Kriminalforsorgens institutioner.

Baggrunden for forslaget om at ændre straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 2, er de gode erfaringer med anvendelse af peberspray, der fremgår af den evalueringsrapport, som Direktoratet for Kriminalforsorgen har udarbejdet om forsøgsordningen med anvendelse af peberspray som magtmiddel, der blev iværksat ved bekendtgørelse nr. 939 af 30. september 2009 i visse af Kriminalforsorgens institutioner. Der henvises til pkt. 2.1.4 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

På samme måde som for de magtmidler, der kan anvendes i dag i Kriminalforsorgen, jf. straffuldbyrdelses-

lovens § 62, stk. 2, vil der med hjemmel i straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 5, blive fastsat nærmere regler om anvendelse af peberspray som magtmiddel. Peberspray vil endvidere skulle anvendes i overensstemmelse med de almindelige regler om magtanvendelse i straffuldbyrdelsesloven, herunder proportionalitetsprincippet og skånsomhedsprincippet, jf. straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 3 og 4.

Der henvises i øvrigt til pkt. 2.2. i lovforslagets almindelige bemærkninger.

*Til nr. 4 (§ 62, stk. 6)*

Det foreslås, at straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 6, om, at justitsministeren kan iværksætte en forsøgsordning med magtanvendelse ved brug af peberspray i visse af Kriminalforsorgens institutioner, ophæves.

Forslaget er en konsekvens af den foreslåede ændring af straffuldbyrdelseslovens § 62, stk. 2, hvorved det – ud over greb, skjold, stav og tåregas – tillige gøres muligt at anvende peberspray ved magtanvendelse over for indsatte i Kriminalforsorgens institutioner (dette lovforslags § 1, nr. 3).

*Til § 2*

Det foreslås, at loven træder i kraft den 1. juni 2011.

*Til § 3*

Bestemmelsen vedrører lovens territoriale gyldighed og indebærer, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland.

Det foreslås, at de foreslåede ændringer af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. kan sættes i kraft for Færøerne ved kongelig anordning med de afvigelser, som de færøske forhold tilsiger.

## Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

*Gældende formulering*

*Lovforslaget*

### § 1

§ 45 a. En indsat har ret til vederlagsfri behandling mod stofmisbrug, medmindre vedkommende forventes løsladt inden for 3 måneder eller ikke skønnes egnet og motiveret til behandling.

[...]

§ 60. Institutionen kan undersøge, hvilke effekter en indsat har i sin besiddelse i sit opholdsrum eller på sin person, hvis en sådan undersøgelse er nødvendig for at sikre, at ordensbestemmelser overholdes eller sikkerhedshensyn iagttages, herunder,

- 1) når den indsatte indsættes i institutionen,
- 2) hvis den indsatte mistænkes for uretmæssig besiddelse af effekter,
- 3) før og efter besøg eller
- 4) før og efter fravær fra institutionen eller opholdsafdelingen.

[...]

§ 62. Institutionen kan anvende magt over for en indsat, hvis det er nødvendigt

- 1) for at afværge truende vold, overvinde voldsom modstand eller for at hindre selvmord eller anden selvbeskadigelse,
- 2) for at hindre undvigelse eller standse undvegne eller
- 3) for at gennemtvinge en påbudt foranstaltning, når øjeblikkelig gennemførelse af denne er nødvendig og den indsatte afviser eller undlader at følge personalets anvisninger herom.

*Stk. 2.* Magtanvendelse kan ske ved greb, skjold, stav og tåregas.

*Stk. 3.* Magtanvendelse må ikke gennemføres, såfremt det efter indgrebets formål og den krænkelse og det ubehag, som indgrebet må antages at forvolde, ville være et uforholdsmæssigt indgreb.

I lov om fuldbyrdelse af straf mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 1162 af 5. oktober 2010, foretages følgende ændringer:

1.I § 45 a, stk. 1, udgår »forventes løsladt inden for 3 måneder eller«.

2.I § 60, stk. 1, og § 62, stk. 1, ændres »Institutionen« til: »Direktoratet for Kriminalforsorgen og institutionen«.

2.I § 60, stk. 1, og § 62, stk. 1, ændres »Institutionen« til: »Direktoratet for Kriminalforsorgen og institutionen«.

3.I § 62, stk. 2, indsættes efter »stav«: », peberspray«.

*Stk. 4.* Magtanvendelse skal foretages så skånsomt, som omstændighederne tillader. Der skal gennemføres lægetilsyn efter magtanvendelse, hvis der er mistanke om sygdom, herunder om tilskadekomst, hos den indsatte i forbindelse med anvendelsen af magt, eller hvis den indsatte selv anmoder om lægehjælp.

*Stk. 5.* Justitsministeren fastsætter regler om anvendelse af magt over for indsatte.

*Stk. 6.* Justitsministeren kan iværksætte en forsøgsordning med magtanvendelse ved brug af peberspray i visse af Kriminalforsorgens institutioner.

4.§ 62, *stk. 6*, ophæves.

## § 2

Loven træder i kraft den 1. juni 2011.

## § 3

*Stk. 1.* Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

*Stk. 2.* Loven kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne med de afvigelser, som de færøske forhold tilsiger.